

L-Eżamijiet Annwali għall-Iskejjel Sekondarji 2022

IL-HDAX-IL SENA IL-ĠEOGRAFIJA (ĠENERALI)

L-Isem: _____

Il-Klassi: _____

- 1. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha fuq il-karta tal-eżami.**
- 2. Għandek madwar 40 minuta biex twieġeb din il-karta.**
- 3. Din il-karta fiha 100 marka.**

1. Ikteb il-kliem **temp** jew **klima** hdejn it-tifsira t-tajba tagħhom.

	Il-kundizzjoni medja tal-arja għal perjodu twil ta' żmien.
	Il-kundizzjoni tal-arja bħat-temperatura, il-qawwa u d-direzzjoni tar-riħ, l-umdità u l-pressjoni tal-arja, għal perjodu qasir ta' żmien.

(4)

2. Fit-tabella t'hawn isfel hawn il-kejl tat-temperatura, tal-forza tar-riħ, tax-xita u tal-pressjoni tal-arja. Kejl minnhom ittiegħed f'gurnata fis-sajf u l-ieħor ittiegħed f'gurnata fix-xitwa.

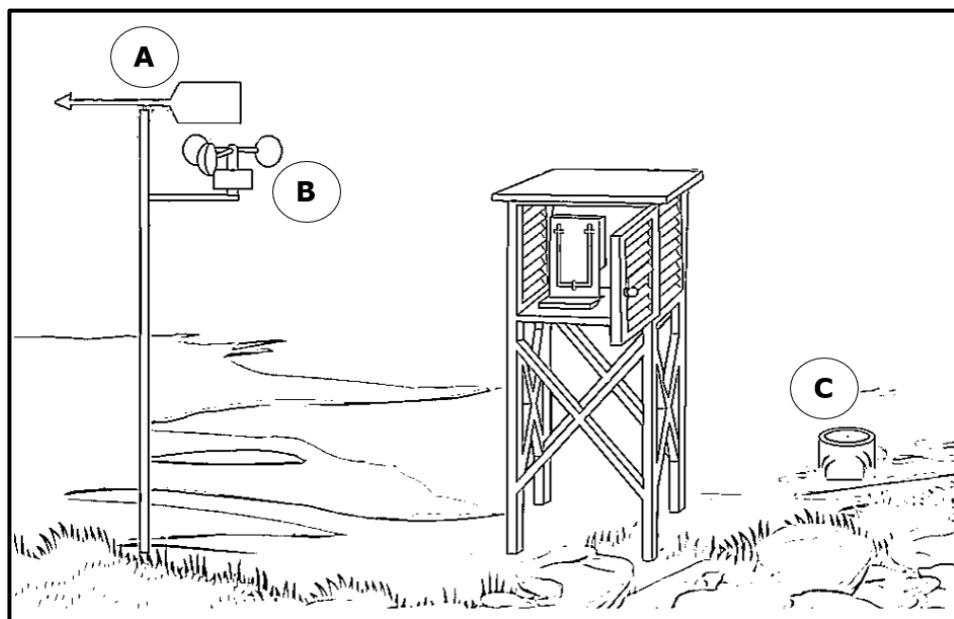
35°C	0 mm	Forza 7	1040 mb
15°C	30 mm	Forza 1	998 mb

Imla t-tabella t'hawn isfel bil-kejl it-tajjeb.

Is-sajf		Ix-xitwa	
It-temperatura		It-temperatura	
Il-forza tar-riħ		Il-forza tar-riħ	
Ix-xita		Ix-xita	
Il-pressjoni tal-arja		Il-pressjoni tal-arja	

(8)

3. Disinn 1 juri xi strumenti li jkejlu l-elementi tat-temp.

Disinn 1

a. Fit-tabella t'hawn isfel ikteb l-isem tal-istrumenti li jidhru f'disinn 1 u x'ikejlu jew x'juru:

	L-isem tal-istrument	X'ikejjel jew x'juri
A.		
B.		
C.		

(6)

b. F'nofs disinn 1 insibu l-ilqugh ta' Stevenson. Spjega ghaliex l-ilqugh ta' Stevenson:

i. huwa abjad

(2)

ii. huwa maqtugħ mill-art

(2)

4. a. Ikteb **veru** jew **falz** hdejn kull sentenza.

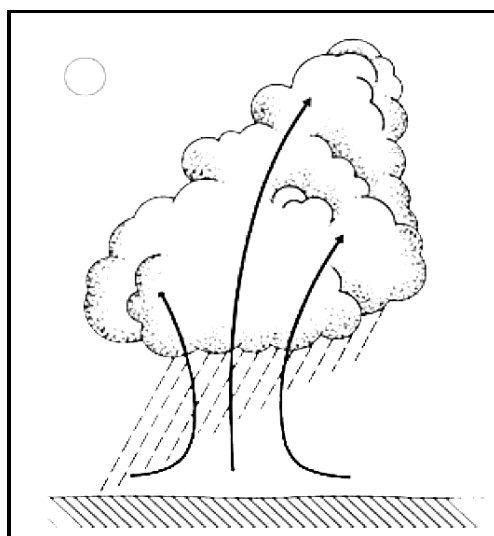
		Veru / Falz
i.	Fattur ewlieni li jeffettwa l-klima huwa l-longitudni.	
ii.	Ir-riħ mit-Tramuntana jgħib temp frisk fil-Mediterran.	
iii.	Fis-sajf, postijiet hdejn il-baħar huma ġeneralment iktar friski minn postijiet li huma 'l bogħod mill-baħar.	
iv.	It-temperatura tizdied meta titla' fuq muntanja.	
v.	Postijiet li huma qrib il-poli huma ġeneralment iktar sħan minn postijiet li huma qrib l-Ekwatur.	

(5)

b. Ikteb tajjeb is-sentenzi li huma foloz f'mistoqsija 4(a).

(6)

5. Hares sewwa lejn disinn 2. Id-disinn qed juri tip ta' xita. Aqta' linja taħt it-twegiba t-tajba minn dawk fil-parenteżi.

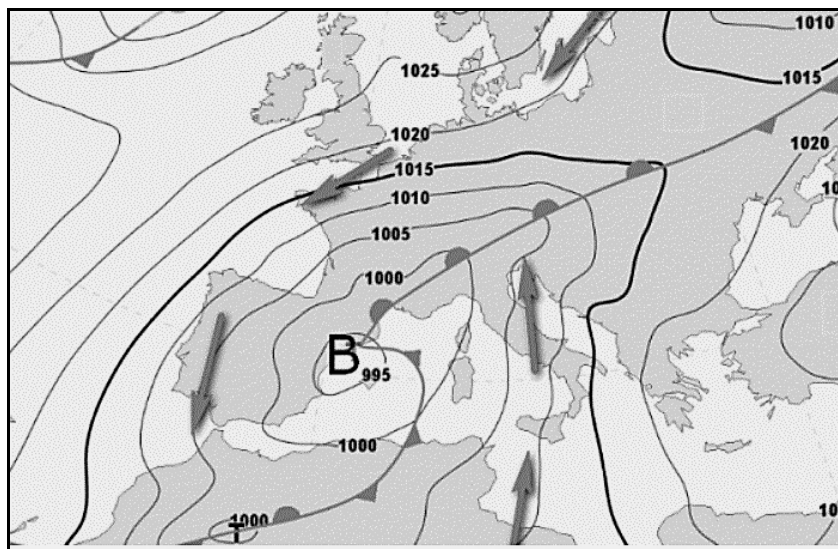

Disinn 2

Ta' kuljum ix-xemx (tevapora, tikkondensa, tkessaħ) ammonti kbar ta' ilma mill-baħar, mix-xmajjar u mill-foresti. Hekk kif din l-arja sħuna u umda (tibqa' fejn hi, tinzel 'l isfel, toġħla 'l fuq) b'kurrenti ċirkolari, din tiksah. Meta l-arja tiksah, l-ilma fl-arja (jevapora, jikkondensa, jdub) u jsir sħab oħxon tat-tip kumulonimbu. Dan jikkawża xita qliel, ragħad u (sajjetti, uragani, tsunami). F'pajjiżna, din ix-xita msejha xita (orografika, frontali, konvezzjonali) sseħħ l-aktar fix-xhur ta' Settembru u Ottubru.

(5)

6. Hares lejn il-mappa tat-temp f'disinn 3 u wieġeb il-mistoqsijiet.

Disinn 3

a. Il-mappa tat-temp qed turi li l-Punent tal-Mediterran huwa maħkum minn antiċiklun jew minn dipressjoni (ċiklun)?

(2)

b. Il-pressjoni tal-arja hija għolja jew baxxa fil-post immarkat bl-ittra B?

(2)

c. Madwar l-ittra B ir-riħ qed jonfoħ favur jew kontra l-arloġġ?

(2)

d. X'temp iġġib magħha l-pressjoni tal-arja li tidher f'disinn 3?

(3)

7. a. Semmi **żewġ** postijiet oħra barra r-reġjun tal-Mediterran li għandhom klima Mediterranja.

(4)

- b. Uża l-kliem t'hawn taht biex timla l-vojt. Xi kliem huwa żejjed.

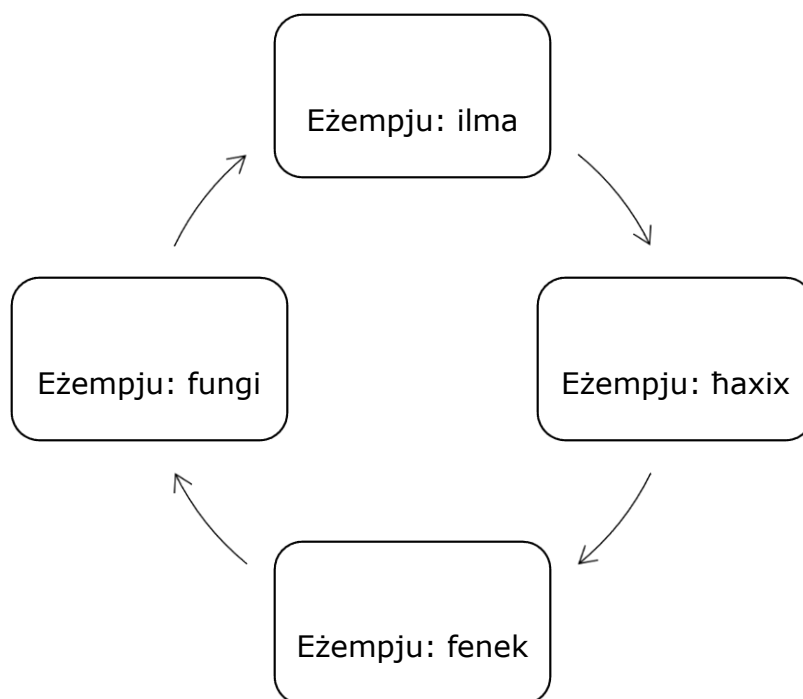
għargħar	n-nixfa	shun	Punent
bix-xita	silġ	Lvant	Tramuntana

- i. Postijiet bi klima Mediterranja jkollhom sajf _____ u xott u xitwa friska u _____.
- ii. Fil-Mediterran l-istaġun tax-xita jibda f'Settembru. Hafna mix-xita tinholoq mir-riħ li jonfoħ mill- _____ u jġib arja umda minn fuq l-Oċean Atlantiku. Dan ir-riħ jikkawża xita orografika fuq il-muntanji u xita frontali.
- iii. Fis-sajf postijiet bi klima Mediterranja jbatu _____, jiġifieri jkollhom ftit jew xejn xita.
- iv. Malta hija mdawra bil-baħar shun tal-Mediterran, b'hekk fix-xitwa rari jkollna _____ u qatt ma tagħmel il-borra.

(5)

8. Disinn 4 juri kif taħdem ekosistema. Uża l-kliem t'hawn taħt biex tkompli timla l-kaxxa ta' kull eżempju f'disinn 4. Agħzel minn:

konsumaturi	fatturi abijotiċi	dekompożituri	produtturi
-------------	-------------------	---------------	------------

Disinn 4

(8)

9. Aqra l-artiklu ta' hawn taħt u wieġeb dawn il-mistoqsijiet.

Il-Baħar Mediterran huwa **mhedded** sew mill-azzjonijiet tal-bniedem. Hemm bżonn li meded akbar ta' baħar u xtajtiet jiġu ddedikati speċifikament għall-protezzjoni tal-**bijodiversità** billi jinholqu aktar żoni marittimi mħarsa. Żoni bħal dawn joffru protezzjoni tal-ambjent tal-baħar u tal-ħajja li joffru, sabiex il-ġenerazzjonijiet ta' warajna jkunu jistgħu jgawdu dan l-ambjent. B'hekk l-ambjent naturali u l-ispeċi kollha li jinsabu fil-baħar jitharsu minn kull periklu.

Sors: Id-Dinja Darna 1

- a. Agħti t-tifsira ta' dawn il-frażijiet:

i. speċi mhedda: _____

ii. bijodiversità: _____

(6)

b. Agħti **tliet** eżempji ta' kif il-bijodiversità tista' tingered.

(6)

c. Għaqdiet ambjentali bħal WWF, Greenpeace, Nature Trust, Birdlife u oħrajn qed jaħdmu biex jipproteġu l-bijodiversità. Ikteb **tliet** sentenzi fejn tispjega xi xogħol li jagħmlu l-għaqdiet ambjentali.

(6)

d. Semmi riserva naturali **wahda** li nsibu fil-Gżejjer Maltin. Agħti ftit tagħrif dwar l-ambjent u l-ħlejjaq li nsibu fiha.

(4)

e. Għaliex ir-riservi naturali huma protetti bil-liġi?

(2)

10. a. Liema huma **ż-żewġ** tipi ewlenin ta' veġetazzjoni naturali li nsibu f'postijiet li għandhom klima Mediterranja?

_____ (4)

b. Għaliex pjanti Mediterranji jhaddru l-aktar fix-xitwa?

(2)

c. Spjega **żewġ** modi kif il-pjanti li jgħixu fir-reġjun tal-Mediterran addattaw għas-sħana u n-nixfa tas-sajf.

(6)

TMIEM IL-KARTA